

КЫРГЫЗСТАНДА МААЛЫМАТТЫК ТЕХНОЛОГИЯНЫ БУХГАЛТЕРДИК ЭСЕПКЕ КИРГИЗҮҮНҮ КАМСЫЗДОО.

Бексултанов Азизбек Абдилкариевич, э.и.д., профессор, КМТУ И.Раззаков атындагы, Кыргызстан, 720044, Бишкек ш., Ч.Айтматов 66. Тел.: 0312-54-51-41, azis@mail.ru
Раззакова Рахат Имамбековна, окутуучу, КМТУ И.Раззаков атындагы, Кыргызстан, 720044, Бишкек ш., Ч.Айтматов 66. Тел.: 0708-77-36-39, razzakovna@bk.ru

Аннотация. Бул макалада Кыргызстанда бухгалтердик эсепти автоматташтыруунун зарылдыгы каралган.

Өзөктүү сөздөр: Бухгалтердик эсеп, маалыматтык технологиялар.

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGY IN ACCOUNTING IN KYRGYZSTAN

Beksultanov Azizbek Abdilkarievich, Doctor of Economic Science, Professor, Kyrgyzstan, 720044, c.Bishkek, 66 Ch. Aitmatov st., KSTU named after I.Razzakov. Phone: 0312-54-51-41, e-mail: azis@mail.ru
Razzakova Rahat Imatbekovna, university lecturer, Kyrgyzstan, 720044, c.Bishkek, 66 Ch. Aitmatov st., KSTU named after I.Razzakov. Phone: 0708-77-36-39, razzakovna@bk.ru

Abstract. This article discusses the need for the use information technology in accounting

Keywords: Accounting, Information Technology.

Өлкөнү быйылкы санариптештирүү жылы деп жарыялоонун алкагында мамлекеттик жана жеке менчик бардык ишканаларда, мекемелерде иш алып барууну жаны технологиянын, башкача айтканда электрондоштуруунун негизинде жүргүзүүгө шарт түзүлүшү керек. Бул учун Коопсуздук кенешинин 2019-2023 жылдар аралыгында санариптик трансформация концепциясынын “Жол картасын” ишке ашыруунун планын иштеп чыкты. Ага ылайык бардык мамлекеттик жана жеке менчик ишканалар, алыскы региондорго чейин интернет түйүнү менен камсыз кылынып, мамлекет бардык шарттарды түзүшү керек.

Бухгалтердик эсепти алып барбаган бир дагы мамлекеттик же жеке менчик субъект болушу мүмкүн эмес. Билим берүүдө да, саламаттыкты сактоодо да, өндүрүш тармактарында да, алыскы дыйкан чарбаларында да, курулушта да жана башка көптөгөн тармактарда бухгалтердик эсепсиз иш алып барылбайт. Себеби бухгалтердик эсептин негизинде чарбалык субъектинин финансылык абалы, анын кандай денгээлде иш алып барып жаткандыгы, анын социалдык экономикалык абалы мүнөздөлөт. Демек, биз бухгалтердик эсепсиз так финансылык маалымат ала албайбыз. Жаңы маалымат технологиясын бухгалтердик эсепте колдонуу менен, бухгалтер жумуш ордунда олтуруп эле, салык кызматына, социалдык фондго, статистика органдарына жана башка тийиштүү жактарга маалыматты электрондук негизде жиберет. Ошондой эле кызматкерлерге эмгек акы жана пенсионерлерге пенсия төлөө, кардарлар менен эсептешуу, коммуналдык кызматтарга төлөө да электрондук капчык аркылуу жүргүзүлүүдө. Бухгалтердик эсепти маалыматтык технологияларсыз жүргүзүү мүмкүн эмес болуп калды. Мамлекеттик маалымат технологиялары жана байланыш комитети “Тундук” системасын ишке ашыруу менен бирге олкобуздо бардык тармактарды электрондоштуруу долбоорлорун ишке ашырууда.

Быйылкы 2019 жыл биздин мамлекетте маалыматтык технологиялар жана санариптештирүү жылы деп президент тарабынан белгиленди. Ага ылайык бардык тармактарда жумуш алып барууну электрондоштуруу тапшырмасы коюлду. Бухгалтердик эсептин информациялык системасынын түзүлүшү ар бир субъектинин автоматташтыруу зарылдыгын шарттайт. Ошондуктан чарбалык субъектилерде бухгалтердик эсептин жүргүзүлүшүндө маалыматтарды чогултуу, иштеп чыгуу, жыйынтык чыгаруу электрондук негизде активдуу жүргүзүлүп жатат.

Азыркы глобалдаштыруу мезгилинде маалыматтык технология эн маанилуу жана орчундуу, турмушубуздагы зарыл болгон ролду ойнойт. Маалыматтык технологиялар коомдун онүгүүсүнүн денгээлин аныктайт. Коомдогу өзгөрүүлөр менен бирге маалыматтык технологиялар да ар кайсы тармактарда колдонулуп мамлекетибиздин өнөр жай тармагында тактап айтканда чарбалык субъектилерде, өндүрүштөрдө бухгалтердик эсептин компьютерлешкен методу колдонулуп жатат. Бухгалтердик эсептин маалыматтык технологиясын колдонуу, башкача айтканда компьютерлештирүү берилген жумуштун тактыгын тез бүткөрүлүшүн, жеткиликтүүлүгүн, сапаттуулугун камсыздайт.

Азыркы мезгилде бухгалтердик эсепти маалыматтык технологиясыз элестетүү мүмкүн эмес. Ошондуктан чарбалык операциялардын жүргүзүлүшүн, жазылышын, компьютердик программалык метод менен мисалы: 1С, Excel сыяктуу маалыматтык технологиялар ыкмасы аркылуу ишке ашырышат.

Бухгалтердик эсепти автоматташтыруу төмөнкү факторлорду мүнөздөйт:

- эсептоо техникасын жана байланыш каражаттарын онүктүрүү;
- маалыматтык технологияларды колдонуу менен бухгалтердик эсептин операцияларын логикалык автоматташтыруу мүмкүнчүлүгү;
- текшерүүнү жана каталарды ондоонун жаны системасы;
- чарбалык операцияларды документтештирүүнүн жаны мүмкүнчүлүктөрү;
- бухгалтердик эсепти алып баруунун жаны технологияларын киргизүү.

Бухгалтердик эсептин информациялык системин иштеп чыгуу жана түзүү ар бир өндүрүш субъектисинин эн негизги тапшырмасы болуусу зарыл.

Бухгалтердик эсептин системи төмөнкү талаптарга жооп бериш керек:

- 1) Пландалган жана эсептик көрсөткүчтөрдүн түзүлүш негиздеринин туура ыкмалары;
- 2) Бардык чарбалык процесстер менен операцияларды эсеп өзүнө камтыш керек;
- 3) Эсептик корсоткучтор ишенимдүү , толук жана так болуш керек;
- 4) Эсептик операциялар оперативдүү аткарылыш керек;
- 5) Бухгалтердик эсепти уюштуруу эффективдүү болушу зарыл.

Ушул талаптардын негизинде бухгалтер берилген убактагы жыйынтыкка тез арада ээ болот, колго эсептеп иштөөнү болуп көрбөгөндөй жеңилдетет, ар бир таблицаны иштеп чыгуунун убактысын кыскартат. Бухгалтердик жумуштун эффективдүүлүгүн жогорулатып, аз убакыттын ичинде, көп жыйынтыкка жетүүнү камсыз кылат. Азыркы мезгилде бухгалтердик эсепти жүргүзүүдө персоналдык компьютер чоң роль ойнойт. Ал эми автоматташтырылбаган бухгалтердик эсеп иш кагаздарында жүргүзөлөт, жумуш аткарууда көп убакыт кетип, иштин натыйжалуулугу төмөндөйт.

Ошондуктан азыркы кезде чарбалык субъектилер көп сандаган операцияларды эсеп чотторду, отчетторду электрондук негизде жүргүзөт. Автоматташтырылган бухгалтердик эсептин мындан башка да көп жакшы жактары бар:

1. Колго аткаруудагы кетирилген каталардан арылтат;
2. Ички контролду камсыздайт, башкача айканда кызматкерлердин функционалдык иш аткаруусун көрсөтөт;
3. Документтештирүүнү тез аранын ичинде ишке ашырат.

Чарбалык субъектилер өздөрүнүн көлөмүнө жараша электрондук программаларды колдонот. Алардын ичинен чарбалык субъектилер эң көп колдонгон программа:

- “Мини бухгалтерия” программасы, бул программа чакан жана орто бизнестегилер үчүн өтө эффективдүү;
- “Интеграцияланган бухгалтердик систем”, бул программада эсеп жүргүзүүнүн комплекстүү ыкмалары көрсөтүлгөн;
- “Каржыны жана бизнести башкаруунун корпоративдик системи” пакети да өндүрүштү башкарууда бухгалтердик эсепти жүргүзүүдө колдонулат.

Автоматташтырылган бухгалтердик эсеп өндүрүш тармактары үчүн эң маанилүү жана негизги талап болуп эсептелет, себеби чарбалык операцияларда эсеп жургузууну тез арада камсыздайт жана ишке ашырат. Бирок автоматташтырылган бухгалтердик эсеп квалификациялуу жана тажрыйбалуу бухгалтерсиз ишке ашпайт, ошондуктан мындан жыйынтык чыгарууга болот, азыркы кезде келечектеги кесипкөй адисдерге маалыматтык технологиянын негиздерин үйрөтүү менен бирге автоматташтырылган электрондук бухгалтердик эсепти үйрөтүү зарыл. Заманбап маалымат технологиялары бухгалтердик кесиптин ээлерин талап кылынган жана мобилдүү специалист болуусун шарттайт.

Колдонулган адабияттар

1. Экономикадагы маалыматтык технологиялар жана системалар: окуу куралы / В.Н. Ясенов. – М: Юнити-Дана, 2012. – 560 б.
2. Бухгалтердик маалыматтык системалар: окуу куралы / Г.Е. Голкина. –М: МЭСИ, 2011. – 230 б.